

זמן דיוקן
زمن البورتريه
PORTRAIT TIME

סדרת הרצאות שנייה מטעם מכון תל אביב לפסיכואנליזה בת-זמננו

במוזיאון הרצליה לאמנות | יולי-אוגוסט 2020

תקצירי ההרצאות בעמודים הבאים

עידו מרקוס | וריאציות על 1679 jpg

עמנואל עמרמי | שיעורים אודות הנפש שפסיכואנליטיקאי לומד מאמן: לגלם בחומר הגשמי התרחשויות נפשיות סמויות מן העין

יום חמישי, 23 ביולי 2020, ב-20:30

הפסיכואנליטיקאית הנודעת ג'ויס מקדוגל כתבה בספרה "הפנים הרבות של ארוס": זה לא אנחנו [האנליטיקאים] שיודעים אודות היצירתיות, אדרבא, אנו זקוקים לאמנים שיאירו את עינינו". ברוח זו אני מתבונן בפנים הרבות של דיוקן אחד שיצר עידו מרקוס מתוך תצלום אקראי בפייסבוק ולומד מהפרויקט הזה, אשר בעיני הנו מחקר אמנותי עמוק ומרתק, את סודות העבודה של ה-mind האנושי.

עבורי זוהי הזדמנות מצוינת ללמוד בדרכים חזותיות את הנושא התאורטי שפריד פתח ואנליטיקאים אחרים הרחיבו והעמיקו: כיצד נוצרים בנפש ייצוגים ודימויים של האובייקטים הסובבים אותנו, מהי דינאמיקה של התמרות וזליגות ההדדיות ביניהם, איך נוצר הזיכרון הרגשי המסועף והרב-שכבתי של דמות אנושית מסוימת ובאילו אופנים מצבי רגש בודדים ורגעיים יוצרים בתוך זרימת הזמן אסאמבלאז' מורכב ומשתנה של ייצוג נפשי דינאמי?

האמן החוקר יוצר שדה ויזואלי ממשי על שלל גווני הצבעים, הטקסטורות והדימויים, שיכולים לשמש עבור האנליטיקאי מודלים המגלמים בחומר הגשמי את ההתרחשויות הנפשיות ההוליות והסמויות מן העין.

בהרצאה אציג את התיאוריות הפסיכואנליטיות של האובייקטים הפנימיים והזיקות ביניהם/ן; אערוך הקבלה עם סדרת הדיוקנאות של מרקוס המוצגים בתערוכה; ואחזור לנקודת המוצא של מרקוס כדי לנסות לבחון את ההקבלה הזאת במסגרת רחבה יותר של ייצוגי האובייקטים ברשתות החברתיות.

עמנואל עמרמי הוא פסיכולוג קליני בכיר, פסיכואנליטיקאי מנחה ומורה במכון תל אביב לפסיכואנליזה בת זמננו. בעבר פסיכולוג אחראי במחלקה משפטית סגורה במרכז הרפואי לבריאות הנפש "שער מנשה", חבר מייסד של הפורום הישראלי של השדה הלאקאניאני.

ליאוניד בלקלב | פינקוּתקה

ד"ר גילה עפר | ממעמקי הנפש – המפגש בין הזמן החולף לזמן הנצחי: הלא מודע האישי והחברתי בציוריו של ליאוניד בלקלב

יום שישי, 31 ביולי 2020, ב-12:00

ציוריו של ליאוניד בלקלב מגלמים רגעים של מפגש בין המוכר לזר שבתוכו, התגלות מחודשת של אלמנטים בחלקם לא מוכרים, נחבאים, המצביעים על זהות עצמית שמתגבשת. אסתכל בציורי הקרשים שלו בהקשר לדיונו של פרויד במושג "המאויס" (The uncanny), ובהתייחס ללא מודע האישי וללא מודע החברתי הנמצאים בכל אחד מאתנו.

בעזרת המושג "המאויס" ניתן להאיר את המפגש של הצייר עם חלקים נחבאים בתוכו הפורצים מהמודחק והנסתר לגלוי והמאיים. המאויס מוביל אותנו חזרה למה שהיה ידוע קודם ומוכר מזמן. מה שהיה מוכר בהיחבא והודחק. המאויס מתקשר למקור קדום – לשלב הילדות המוקדמת ברמה האונטוגנטית, או לשלב החשיבה האנימיסטית ברמה הפילוגנטית שהיה מוכר בהסתר, הודחק, ובעלותו מחדש הוא נחוזה כזר ומאיים. אפקט המאויס כרוך במשהו שמעלה את החומר המודחק. אולם יראת הכבוד המתעוררת בנו בחיבור לקרש היומיומי, השמיש והפשוט מחברת אותנו לא רק ללא מודע האישי, אלא גם קושרת את האמנות של בלקלב ללא מודע החברתי.

גילה עפר Ph.D היא פסיכולוגית קלינית, פסיכואנליטיקאית מנחה ואנליטיקאית קבוצתית. היא חברה מייסדת ויו"ר לשעבר של מכון תל-אביב לפסיכואנליזה בת-זמננו וחברה מייסדת של המכון הישראלי לאנליזה קבוצתית. היא מרצה ומדריכה בתוכנית לפסיכותרפיה באוניברסיטת תל-אביב. פרסמה את עבודותיה (בתחומים של חלומות, מגדר ומיניות, הלא מודע ועוד) בכתבי עת מובילים והציגה אותן בישראל, אירופה וארה"ב.

אלי שמיר | זמן דיוקן

חני בירן | אדם אדמה, אב בן

יום שלישי, 4 באוגוסט 2020, ב-20:00

היחסים בין האדם לאדמה מופיעים בתערוכה זו כיחסים מורכבים, יחסי אהבה שנאה, יחסים של געגוע ושל התרחקות. האדמה היא זו המצמיחה ומניבה אך היא גם זו המתישה, כי בזעת אפך תאכל לחם. האדמה נותנת חיים אך בתוכה אנו כורים קברים. ההרצאה תעסוק, מנקודת מבט פסיכואנליטית, במורכבות של מערכת יחסים עוצמתית זו.

ציר שני הוא הציר הדרמטי של יחסי אב ובן. מערכת יחסים של קרבה ומרחק, דמיון ושוני, חמלה וניכור. האם אבות רואים את בניהם כשונים מהם או העתק של דמות עצמם? האמן הוא עשו והוא גם יעקב. האמן הוא הבן הנוטש וגם הבן החוזר ונאחז בנוף ילדותו. השיבה הביתה מצטיירת כמו משיכה מגנטית. שום כוח לא גובר עליה. היסודות האדיפליים המיתולוגיים חזקים בעבודותיו של אלי שמיר. ההרצאה תשים דגש על שני מיתוסים - אדיפוס המלך ואיקרוס ודדלוס. האב הוא גם האב המייסד הנושף בעורף. על כן, זהו סיפור של יחסים בין שלושה דורות.

ההרצאה תחקור את מושג המעטפת הנפשית ותעסוק בנוף, במרחב, ובמפגש בין הארץ לשמים כמעטפת הנפשית של האמן, מעטפת יפהיפיה, שקטה, כמו רחם ענקית, מחזיקה ומנחמת. יידונו בה המושגים הפסיכואנליטיים: עור נפשי, אבל ומלנכוליה, וצילו של האובייקט.

חני בירן היא פסיכולוגית קלינית, פסיכואנליטיקאית מנחה במכון תל אביב לפסיכואנליזה

בת-זמננו ואנליטיקאית קבוצתית. מחברת הספר:

The Courage of Simplicity: Essential Ideas in the Work of W.R. Bion (Karnac 2015)

יאן ראוכורגר | הפרדס הגדול

מיכל אילון | לדעת אישה

יום שלישי, 11 באוגוסט 2020, ב-20:30

המפגש יכלול פאנל מסכם של הפרויקט המשותף למכון ולמוזיאון בתערוכות "זמן דיוקן".

תערוכתו של יאן ראוכורגר מציגה מסע ממושך לאורך 35 שנים בהן צייר האמן שוב ושוב את בת זוגו לחיים. בעבודות אלה אנו פוגשים, בו זמנית, הן את הקביעות והן את ההשתנות שזורות האחת בשנייה. זו עבודה שנעשתה תוך השקעה רבה, תשומת לב לפרטים, אהבה ואינטימיות.

עמדה זו של האמן כלפי יצירתו, מקבילה לעבודת הפסיכואנליטיקאי. גם הפסיכואנליטיקאי קשור קשר רגשי למטופל שלו. גם האנליטיקאי מקפיד על קביעות, ובו זמנית מתבונן בכל שעה טיפולית כציור מלא ניואנסים חדשים.

ההרצאה תבחן את הקשר בין מעשה היצירה לבין חשיבה ופרקטיקה פסיכואנליטית.

על סמך התבוננות בציורים ההרצאה תעסוק במושגים פסיכואנליטיים כמו כפיית החזרה, שימוש באובייקט, מסתורין האישה, הקלאוסטרם והעברה.

התערוכה גם מתכתבת עם סופרים ומשוררים שהתמקדו בדמות של אישה אחת, ובהרצאה יובאו מובאות מספרות וכן ממיתוסים המתקשרים עם היצירה, כגון המיתוס של סזיפוס והמיתוס של אורפאוס ואורידיקה.

מיכל אילון היא פסיכולוגית קלינית, פסיכואנליטיקאית מנחה במכון תל אביב לפסיכואנליזה

בת-זמננו.